

خرفه *Portulaca oleracea*

خرفه یا پرپین، گیاهی یکساله، گرمادوست، گوشتی و آبدار از خانواده خرفه (Portulacaceae) است و توسط بذر تکثیر می‌شود. بوته های خرفه علفی، خوابیده و گوشتی بوده و ساقه‌ها در این گیاه، بدون کرک، گوشتی و اغلب قرمز رنگ هستند و چندین بار منشعب می‌شوند. هر بوته رشد یافته آن می‌تواند فضایی به قطر حدوداً ۶۰ سانتیمتر را اشغال نماید. خرفه مقاومت زیادی به خشکی نشان می‌دهد و در شرایط گرم و خشک به خوبی رشد می‌کند، عصاره‌ی آبی قسمت های مختلف خرفه از جوانه زنی بذر و رشد ریشه های گندم ممانعت به عمل می‌آورد. این گیاه آنقدر گوشتی است که می‌تواند پس از قطع شدن همچنان زنده بماند و حتی بذر تولید کند و به همین دلیل از بین بردن و کنترل آن بسیار دشوار است. هر گیاه قادر است ۱۰۰۰۰ عدد بذر تولید کند. این گیاه به علت داشتن قدرت تطابق با شرایط مختلف آب و هوایی، طول روز، درجه حرارت و بالا بودن قوه نامیه بذرها و دوره خواب طولانی آنها، در اکثر نقاط دنیا به عنوان علف هرز در مزارع سویا، پنبه، چغندر قند، علوفه، صیفی و بخصوص باغهای میوه و تاکستان‌ها شناخته می‌شود و گاهی در مزارع غلات نیز وجود دارد.

ترشک *Rumex crispus*

ترشک علف هرزی دولپه، چند ساله از تیره علف هفت بند (Polygonaceae) است. تکثیر این علف بیشتر توسط بذر انجام می‌پذیرد. ساقه های ترشک غالبا قرمز رنگ، ضخیم و ایستا که فاقد شاخه های جانبی هستند و حدودا ۱۲۰ سانتی متر ارتفاع دارند. برگهای ترشک بلند، کشیده و دارای حاشیه موجدار بوده و بیشتر در ناحیه طوقه قرار دارند. ترشک از علفهای هرز مهم باغهای چای بوده و در مزارع توتون، غلات، علوفه، صیفی، جالیز، پنبه، سیب زمینی، چغندر و زمین های مرطوب و مراتع نیز دیده می‌شود. برای مبارزه با ترشک می‌توان از سموم پاراکوات، گرانستار و ۴۲-D استفاده نمود.

حلفه *Imperata cylindrica*

حلفه علف هرزی تک لپه‌ای، نازک برگ و چند ساله از تیره گرامینه (Poaceae) است. در فاز رویشی توسط اندام‌های زیرزمینی و نیز در فاز زایشی با تولید هزاران بذر جدا تکثیر می‌یابد. ساقه‌ها راست و ماشوره‌ای تا ۱۲۰ سانتی متر ارتفاع، برگ‌ها خطی، نیزه‌ای برگ سبز مات مایل به آبی، گل آذین خوشه‌ای نرم است. این علف‌هرز یک ترکیب شیمیایی دگرآسیب در خاک ترشح می‌کند که از رشد سایر گیاهان جلوگیری می‌کند. از آنجا که ریزوم‌های این گیاه به عمق خاک نفوذ می‌کند، مبارزه با این علف‌هرز کار دشواری بوده و بهتر است از سموم سیستمیک استفاده شود.

شنگ *Tragopogon pratensis*

شنگ علف هرزی دولپه و یکساله از خانواده گل کاسنی Asteraceae یا Compositae است. از طریق بذر تکثیر می شود. شنگ دارای برگ های باریک و کشیده با گل زرد رنگ است. ساقه و برگ و ریشه آن در کشورهای اروپایی جنبه خوراکی دارد. این گیاه به دلیل اینکه مورد استفاده دام قرار می گیرد، مرتعی است و در مراتع آن را کنترل نمی کنند، اما در باغات و مزارع یونجه جز علفهای هرز به بشمار می آید.

خارخسک *Tribulus terrestris*

خارخسک گیاهی چهار کربنه و یکساله از خانواده اسفند (Zygophyllaceae) است و از طریق بذر تکثیر می شود. ساقه خارخسک خوابیده روی زمین و پوشیده از کرک به طول ۱۰۰-۱۰ سانتیمتر بزرگ سبز- خاکستری و برگهای آن تخم مرغی شکل مرکب زوج شانه‌ای با ۸ - ۵ جفت برگچه می باشد. میوه به صورت فندقه که توسط خارهای سوزنی سخت پوشیده شده و غلاف بذر پس از رسیدن با پنج شکاف طولی باز می شود. خارخسک از علفهای هرز مهم مزارع چغندر قند، نیشکر، سبزی و صیفی است.

توق *Xanthium strumarium*

علف هرزی پهن برگ و یکساله از خانواده کاسنی (Asteraceae) که از طریق بذر تولید مثل می کند. ساقه های گیاه بالارونده، منشعب، شیاردار و زبر می باشند. برگهای این گیاه متناوب بوده، مثلثی تا قلبی شکل است. بذر در کپسول چوبی ظاهر می شود که دارای تعداد زیادی زوائد قلاب مانند روی کپسول است و در انتهای کپسول بذر دو زوائد خارمانند دیده می شود. در هر کپسول دو حجره وجود دارد که محتوی بذرهایی قهوه ای رنگ تیره، استوانه ای شکل، مسطح و نوک تیز می باشند. توق ماده Hydroquinone تولید می کند که باعث تورم کبد در دام می شود. توق از علفهای هرز مزارع توتون، چغندر قند، پنبه، ذرت، گندم، جو، نیشکر، باغهای میوه، سبزی و صیفی و اراضی بایر است. بنتازون یکی از علف کشهایی است که برای مبارزه با توق می توان از آن استفاده نمود.

سبزاب ایرانی *Veronica persica*

علف هرز پهن برگ یکساله از خانواده گل میمون (Scropholariaceae) می باشد. سبزاب از طریق بذر تکثیر می شود. در باغات و سبزی کاری ها و چمن ها رشد نموده و جزء علف هرز محسوب می شود. برای مبارزه با آن استفاده از یک سم تماسی توصیه می گردد.

شاتره *Fumaria officinalis* L

شاتره یا شاهتره گیاهی علفی، دولپه‌ای و یکساله از تیره شاهتره (Fumariaceae) است. از طریق بذر تکثیر می‌شود. ساقه این گیاه علفی، منشعب، خوابیده بر خاک تا افراشته به ارتفاع حدود ۴۰ سانتیمتر که شاخه‌های فرعی فراوان تولید می‌کند. برگ‌های شاتره با فرورفتگی خیلی عمیق و بدون کرک هستند. گل‌های شاتره کوچک به رنگ سفید یا سفید مایل به گلی است که به صورت مجتمع و گل آذین خوشه قرار گرفته‌اند. این گیاه در مزارع، باغ‌ها و زمین‌های کشاورزی به حالت خودرو می‌روید.

خردل وحشی *Sinapis spp*

گیاهی پهن برگ، یک ساله زمستانه، علفی، ایستا به ارتفاع ۳۰ تا ۲۵۰ سانتیمتر است. این گیاه از خانواده شب بو (Brassicaceae) و دارای الگوی رشد نامحدود است. برگهای این گیاه تخم مرغی شکل، کشیده و دندانه دار است. به دلیل پایداری بانک بذر، قدرت رقابتی و رشد بالا، و زادآوری زیاد آن، مشکل خردل وحشی در اکثر مناطق دنیا دائمی و پایدار می باشد و جزء علف هرز غلات، مزارع صیفی، چغندر، پنبه، پیاز و جالیز است. از علفکش های ترفلان، آترازین، D-۴۰۲، آمترین، ایمازامتابنز-متیل و بسته به نوع محصول می توان استفاده کرد.

شیرین بیان (*Glycyrrhiza glabra* L)

شیرین بیان گیاهی دولپه‌ای، پهن برگ و چند ساله از تیره بقولات (Fabaceae) می باشد. این گیاه بومی مناطق مدیترانه بوده و در ایران در اکثر نقاط کشور می‌روید. شیرین بیان دارای برگ‌های مرکب بیش از سه برگچه و ساقه‌ای به طول یک متر که در نواحی معتدل تا ارتفاع دو متر می‌رسد. شیرین بیان یکی از قدیمی ترین گیاهان دارویی است. به وسیله بذر و ریشه تکثیر می‌یابد. مبارزه با این گیاه بدلیل داشتن ریشه های عمیق موجود در خاک بسیار دشوار است. برای کنترل این علف‌هرز می‌توان سموم ۴۰۲ D- و بروموکسینیل را توصیه نمود.

شلمی (*Rapistrum* spp)

علف هرزی یکساله، دولپه و پهن برگ با رویش زمستانه از تیره شب بو (Brassicaceae) که ارتفاع آن به ۱۵ تا ۷۰ سانتی متر می‌رسد. از طریق بذر تکثیر می‌یابد. بذرهای معمولاً در اواخر پائیز یا اوایل زمستان جوانه می‌زنند و گیاهچه به آهستگی شروع به رشد می‌کند. شلمی در مزارع غلات، شبنم و یونجه دیده می‌شود. برای مبارزه شیمیایی با این علف هرز می‌توان از سموم پهن برگ کش مانند ۲،۴-D+ MCPA و علفکش دو منظوره سولفوسولفون بهره جست.

خاکشیر شیرین (*Descurainia* ssp)

خاکشیر گیاهی یکساله از تیره شب بو (Brassicaceae) و در گروه علف های هرز یکساله پهن برگ طبقه بندی می شود. این گیاه از طریق بذر تکثیر می یابد. ارتفاع بوته خاکشیر بین ۱۰-۱۰۰ سانتی متر می باشد و به عنوان علف هرز در مزارع غلات، باغات و زمین های بایر انتشار دارد.

خاکشیر تلخ (*Sisymbrium spp*)

خاکشیر تلخ نیز از تیره شب بو (Brassicaceae) می باشد. دوره زندگی خاکشیر تلخ یکساله با رویش زمستانه است. ارتفاع این گیاه ۵۰ تا ۱۰۰ cm می باشد. گیاهی است دارای مخزن بذر تقریباً وسیع و از طریق بذر تکثیر می شود. در مراتع رشد کرده و به دلیل وجود تانن در برگ ها و میوه ها که ماده تلخ مزه ای است، به خاکشیر تلخ موسوم است. به همین دلیل دام رقبتی به خوردن آن ندارد. خاکشیر یکی از علفهای هرز مزارع گندم، جو، مراتع، زمینهای بایرو حاشیه جاده هاست. از جمله سمومی که در کنترل شیمیایی این علف کاربرد دارد می-توان به گرانستار، بروموکسنیل، آسرت و ۲-۴-D + MCPA اشاره نمود.

گل گندم (*Centaurea cyanus*)

گیاهی یک ساله از خانواده کاسنی (تیره Compositae) می باشد. ارتفاع ساقه بین ۲۵ تا ۸۰ سانتیمتر دارای انشعابات متعدد است. برگهای نیزه‌ای و قاعده آنها دندانه‌دار است. گل گندم از طریق بذر انتشار می‌یابد. بذرها قادرند تا یکی دو سال قوه نامیه خود را حفظ کنند. معمولاً بیشتر در مزارع گندم و غلات می‌روید به همین علت به گل گندم معروف است. برای مبارزه با گل گندم میتوان از لینورون و پیریدات استفاده کرد.

بی تی راخ (*Galium aparine* L.)

بی تی راخ یا شیر پنیر گیاهی با دوره زندگی یک ساله از تیره روناس (*Rubiaceae*) می باشد، ارتفاع ساقه بالا رونده، خشن و چسبناک آن بین ۱۲۰ تا ۲۰۰ سانتی متر، بسیار منشعب، دارای مقطع چهار گوش و در زوایای ساقه دارای خارهای قلاب مانند است که گیاه را قادر به اتصال و بالا رفتن از گیاهان دیگر می سازد. این علف هرز از بوته های گندم بالا می رود و علاوه بر رقابت با گندم باعث خوابیدگی آن نیز می شود. این گیاه بوسیله بذر تکثیر یافته و هر گیاه قادر است بطور متوسط ۳۵۰ عدد بذر تولید کند. با سموم آسرت، بروموکسینیل، MCPA + D-۴۰۲، گرانستار می توان با این علف مبارزه نمود.

پیچک صحرایی (*Convolvulus spp*)

گیاهی از تیره نیلوفر (*Convolvulaceae*) و یکی از ده گیاه هرز مهم و مسئله ساز دنیا می باشد. از گیاهان هرز خسارت زای باغات، مزارع گندم و محصولات تابستانه به شمار می آید. گیاهی است دو لپه، چند ساله و خرنده که ارتفاع ساقه آن از ۳۰ سانتی متر تا یک متر می رسد. ساقه ها خرنده یا پیچنده این گیاه در حالت عادی روی زمین می خزند و هنگامی که مجاورت پایه یا گیاه دیگری قرار گیرند به دور آن می پیچند. از طریق بذر و ریزوم های زیر زمینی تکثیر می یابد. بذرها ی آن قادرند تا ۵۰ سال قوه نامیه خود را حفظ کنند. از جمله سمومی که در کنترل شیمیایی این علف کاربرد دارد می توان به گرانتار، بروموکسنیل، آسرت و 2 و 4-MCPA اشاره نمود.

سلمه تره، سلمک (*Chenopodium album* L.)

سلمک یا سلمه تره گیاهی از تیره چغندر (*Chenopodiaceae*) است. تکثیر آن از طریق بذر صورت می گیرد. دوره زندگی آن یکساله، با ساقه های ایستا با ارتفاع بین ۱۰ سانتی متر تا ۲ متر دارای انشعابات فراوان می باشد. برگهای سلمک کشیده، تخم مرغی شکل و دندانه دار، برگ و ساقه را گرد سفید رنگی می پوشاند. هر بوته این گیاه قادر است بطور متوسط ۳۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰ عدد بذر تولید کند و این بذور قادرند قوه نامیه خود را تا مدت زیادی حفظ کنند. برای مبارزه با سلمک می توان مزارع از علف کش های ترفلان، گرانستار، بروموکسنیل، آسرت و ۲-۴-MCPA + D و در باغات از پاراکوات استفاده کرد.

جغجنگ یا صابونک (*Vaccaria pyramidata*)

گیاهی است پهن برگ، دو لپه‌ای با ساقه‌هایی قائم به ارتفاع ۵۰ تا ۱۰۰ سانتی متر و یکساله از خانواده میخک ها (Caryophyllaceae) که از طریق بذر تولید مثل می‌کنند. برگها ساده بیضی کشیده، بدون دندانه و بریدگی هستند و به نوک تیزی ختم می‌شوند. این علف در مزارع غلات نیشکر، گندم و جو، چغندر، سیب زمینی، پیاز و پنبه پراکندگی وسیعی دارد.

کنگر وحشی (*Cirsium arvense*)

کنگر وحشی یا کنگر صحرایی از خانواده کاسنی=مینا (Compositae=Asteraceae)، گیاهی است چند ساله با ریشه‌های عمودی و عمیق که هم به کمک بذر و هم اندام رویشی تکثیر می‌شود. این گیاه تقریباً ۲۰۰ گونه دارد که بطور عمده در نیمکره شمالی انتشار داشته و بصورت علف هرز در مراتع، مزارع (به‌خصوص غلات)، زمین های بایر و صیفی کاری است. ارتفاع اندام‌های هوایی کنگر وحشی بین ۶۰ تا ۱۵۰ سانتی‌متر است که در اواخر تابستان از بین می‌روند، اما ریشه‌های آن حتی در شرایط یخبندان، در اعماق پنجاه سانتی‌متری خاک زنده مانده و در سال بعد تولید اندام‌های هوایی خواهند کرد. برگها نیزه ای، دندانه دار، چین دار موجی که در لبه ها دارای خارهای نرم تا سخت است. در مزارع گندم و صیفی علف هرز مهمی محسوب میشود. برای مبارزه شیمیایی در مزارع غلات (گندم و جو) از تریبنورون متیل و در باغهای میوه از گلایفوزیت استفاده می‌شود.

کیسه کشیش یا خورجینک *Capsella bursa-pastoris*

کیسه کشیش یا خورجینک گیاهی است یکساله از خانواده خاجیان (شب بو و چلیپاییان) (Cruciferae) که با بذر تکثیر می یابد. دارای ساقه هایی راست به ارتفاع ۱۰ تا ۵۰ سانتی متر که به صورت انفرادی یا چندتایی از بوته ها منشعب می شود. برگهای قاعده گیاه کشیده، دنداندار و دارای دمبرگ هستند که بصورت روزت در آمده- اند. برگهای روی ساقه گیاه فاقد دمبرگ هستند. رنگ گلها سفید یا صورتی و گل آذین گیاه خوشه ای کشیده است. میوه در این گیاه خورجینک قلبی شکل و دو برچه ای می باشد. این علف هرز در مزارع گیاهان علوفه ای، مزارع توتون، چغندر قند، نیشکر، بادام زمینی، باغهای میوه، حبوبات و حاشیه جاده ها دیده می شود. تعداد بذر در هر میوه آن تا ۳۰ عدد و تعداد کل بذر در هر گیاه بطور متوسط ۵۰۰۰ دانه می باشد.

فرفیون *Euphorbia helioscopia*

فرفیون یا شیرسگ علف هرزی پهن برگ و یکساله از تیره فرفیون (Euphorbiaceae) است. از طریق بذر تکثیر می یابد. طول ساقه ۱۵ تا ۵۰ سانتی متر و رنگ آن سبز تیره است. برگها متناوب و با آرایش مارپیچی روی ساقه قرار گرفته اند. انتهای برگها مدور و دمبرگ کوتاه دارند. گل آذین چتری شکل است. این گیاه به علت داشتن ریشه های قوی (که تا پنج برابر اعضای هوایی می رسد) یکی از علفهای هرز مهم محسوب می گردد. طول ریشه این علف هرز گاهی بیش از یک متر در عمق زمین نفوذ می کند و بدین ترتیب با عوامل نامساعد محیط به خوبی می تواند مقابله کند. از قطعات ریشه می تواند گیاه جدیدی به وجود آید. از خصوصیات مهم دیگر این گیاه، داشتن شیرابه در ساقه و رگبرگهای آن است و در صورت شکسته شدن ساقه شیرابه سفید از آن خارج شده که سمی می باشد. فرفیون در اغلب مزارع گندم، جو، بادام زمینی، باغهای سبزی و صیفی، نقاط مرطوب و کنار نهرها می روید. برای مبارزه با فرفیون میتوان از علفکش تری فلورالین قبل از رویش و ۴۰۲-D بعد از رویش استفاده کرد.

یولاف وحشی (*Avena spp*)

یولاف وحشی یکی از علفهای هرز مهم غلات دانه ریز خصوصا گندم می باشد. گیاهی تک لپه ای، نازک برگ و یکساله از خانواده گندمیان (Poaceae) است. با بذر تکثیر می یابد. یولاف وحشی دارای ساقه ای ماشوره ای به ارتفاع ۱۵۰-۳۰ سانتی متر، با برگ هایی باریک و کشیده و بدون کرک که در جهت عکس عقربه های ساعت می پیچند، گل آذین خوشه ای خیلی باز و پانیکول منظمی دارد که در تمام جهات به طور یکنواخت رشد می کنند. برای کنترل این علف هرز سموم فلم پروپ-ام-ایزوپروپیل و دیکلوفوپ متیل توصیه می شود.

دم روباهی (*Alopecurus myosuroides*)

گیاهی علفی، نازک برگ، تک لپه و یک ساله از خانواده گندمیان (Poaceae) با ساقه های باریک به ارتفاع ۱۵ تا ۶۰ سانتی متر که توسط بذر تکثیر می یابد و به صورت توده های نزدیک به هم دیده می شوند. در انتهای هر ساقه، سنبله باریک و طویل ریشکدار به طول ۳-۱۰ سانتی متر قرار دارد. گل آذین متراکم، شبیه به دم روباه است. برگها دارای لیگول غشایی و محل اتصالشان به ساقه متورم است. نام این گیاه از کلمه یونانی *Alopes* به معنی روباه و *Oura* به معنی قد گرفته شده که اشاره به سنبله این گیاه که شبیه دم روباه است، دارد. دم روباهی از علفهای هرز مزارع گندم، جو، بادام زمینی، ذرت، باغهای سبزی و صیفی و نیز زمینهای آیش است. در مزارع غلات از علفکش فلم پروپ-ام-ایزوپروپیل (سافیکس بی دبلیو) کنترل استفاده می شود.

چچم ایرانی (*Lolium spp*)

چچم یا گیج دانه گیاهی است نازک برگ، یکساله و تک لپه ای از خانواده گندمیان (*Poaceae*) و جزء علف های مضر و مزاحم اراضی زیر کشت غلات و سایر محصولات، زمین های بایر و مراتع دائمی است. طبق گزارشات مصریان باستان، این گراس در ۴۰۰۰ سال پیش بصورت علف هرز در مزارع آنها بوده است و دانه های این گیاه را در میان قبر پنجمین فرعون پیدا کرده اند. ساقه راست یا کمی گسترده، منفرد و چند تایی دارد که ارتفاع آن به ۳۰ تا ۶۰ و گاهی ۹۰ سانتی متر می رسد. از طریق بذر تکثیر می یابد. برگ و غلاف برگ صاف و مسطح و باریک است. سنبله های این گیاه قائم، سخت و مسطح و طول آن ها از ۳۰ سانتی متر متجاوز است. در مزارع گندم علاوه بر اینکه مانند سایر علفهای هرز آب، نور و مواد غذایی خاک را که باید برای گیاه زراعی مصرف شود، جذب می کند. دانه هایش با محصول مخلوط می شود و به دلیل سمی بودن برای انسان و دام ایجاد مسمومیت می کند. در این حالت ارزش غذایی محصول را به طور قابل توجهی می کاهش دهد. سمیت آن مربوط به وجود تمولین اسید و یکی از گلوکوزیدها به نام ساپونین می باشد که برای انسان و دام خطرناک است.

ازمک *Cardaria draba*

گیاهی پهن برگ و چندساله از تیره شب بو (Brassicaceae) که توسط بذر و ریزوم تکثیر می یابد. ساقه آن راست و به ۲۰ تا ۶۰ سانتی متر می رسد و در بالا بسیار منشعب است. حاشیه برگها بریدگی های کم عمق دارند، برگهای تحتانی کشیده هستند و برگهای فوقانی را در بر می گیرند. این گیاه در اکثر مزارع و کنار نهرها می روید. گل آذین ازمک خوشه ای متراکم و انتهایی است و دارای گلهای سفید و معطر می باشد. این گیاه ریشه های قوی و طویل داشته، سرعت نمو آن زیاد است و هر سال ساقه ای قوی تولید می کند. تولید دانه نیز در این گیاه زیاد بوده (حدود ۱۵۰۰ عدد) گاهی به دو بار در سال می رسد. در مزارع بسته به نوع محصول می توان از سموم لینورون، پیریدات ۴۲-D و گرانستار استفاده کرد.

